

PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

Šimić, Daniel

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:479414>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Daniel Šimić

PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG
TURIZMA BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2021.

Daniel Šimić

PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG
TURIZMA BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Kolegij: Osnove Specifičnih oblika turizma

Mentor: Dr. sc. Mateja Petračić, viši predavač

Matični broj studenta: 0618615022

Karlovac, svibanj, 2021.

ZAHVALA

Posebno se zahvaljujem svojoj mentorici dr.sc. Mateji Petračić, viši predavač na prenesenom znanju i strpljenju tijekom razdoblja mog studiranja te izdvojenom vremenu, uloženom trudu i svim savjetima koje mi je pružila tijekom pisanja završnog rada. Također se zahvaljujem svojoj obitelji na ukazanom razumijevanju za moje studentske obveze i svojim kolegama na svim savjetima.

Hvala Vam!

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. POJAM I POVIJESNI RAZVOJ RURALNOG TURIZMA	2
2.1. Ruralno područje.....	3
2.2. Razlikovanje pojmova ruralni turizam, seoski turizam i turizam na seljačkom gospodarstvu	4
2.3. Ruralna turistička destinacija.....	6
3. FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE	11
3.1. Opća obilježja Brodsko-posavske županije.....	11
3.2. Turističke atrakcije Brodsko-posavske županije.....	13
3.2.1. Prirodni turistički resursi Brodsko-posavske županije	14
3.2.1.1. Park prirode Lonjsko polje.....	16
3.2.1.2. Prašnik.....	16
3.2.1.3. Ribnjaci Jelas	17
3.2.1.4. Muški bunar	17
3.2.1.5. Bara Dvorina.....	18
3.2.1.6. Gajna.....	18
3.2.1.7. Ljeskove vode	19
3.2.1.8. Izletište Strmac.....	19
3.2.1.9. Sportsko - rekreativni centar Poloj	20
3.2.1.10. Petnja.....	20
3.2.2. Antropogene turističke atrakcije Brodsko-posavske županije.....	21
3.2.2.1. Brodska tvrđava	22
3.2.2.2. Franjevački samostan.....	23

3.2.2.3.Kulmerov Dvorac.....	23
3.2.2.4.Kuća dida Tunje.....	24
3.2.2.5.Eko-etno selo Salaš Savus	24
3.2.2.6.Ugostiteljsko smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin	25
3.2.2.7.Gospodarstvo Paljevine	26
3.2.2.8.Turističko obiteljsko gospodarstvo Kereković	26
3.2.2.9. Kuća Brlić	27
3.2.2.10. Muzej Moderne Umjetnosti	27
3.2.2.11. Galerija Meštrović	28
3.4. Smještajni kapaciteti Brodsko-posavske županije.....	29
3.5. Promocija ruralnog turizma Brodsko-posavske županije	30
3.6.SWOT analiza.....	32
4.SMJERNICE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA BRODSKO –	34
POSAVSKE ŽUPANIJE U BUDUĆNOSTI	34
5. ZAKLJUČAK.....	36
POPIS LITERATURE	37
POPIS ILUSTRACIJA	39

SAŽETAK

Ruralni je turizam u Republici Hrvatskoj usprkos brojnim prirodnim predispozicijama za njegov razvoj dugo bio u *sjeni* maritimnog turizma, stoga se ozbiljnije počeo razvijati tek u posljednjem desetljeću. Danas ruralni turizam zauzima sve značajnije mjesto među brojnim specifičnim oblicima turizma na području Republike Hrvatske te u budućnosti može postati temeljni pokretač razvoja ako se usredotoči na razvoj turističke ponude koja će imati najveći utjecaj na rast bruto domaćeg proizvoda i zaposlenosti, što je posebno zanimljivo investitorima koji iskorištava lokalni potencijal. Brodsko-posavska županija je županija jedinstvene i raznolike prirodne i antropogene resursne osnove, što pogoduje razvoju ruralnog turizma i svih njegovih oblika, no ta osnova još uvijek nije u potpunosti iskorištena. Predmet rada je razvoj ruralnog turizma Brodsko – posavske županije, a radom se nastoji istražiti postojeća ponuda ruralnog turizma ove Županije kroz uvid u trenutno stanje turističkih potencijala na ruralnom prostoru županije te prijedloge za razvoj postojećih resursa i stvaranja novih turističkih proizvoda u svrhu poboljšanja ponude.

Ključne riječi: *ruralni turizam, pokretač razvoja, Brodsko – posavska županija, turistički potencijali, poboljšanje ponude.*

ABSTRACT

Rural tourism in the Republic of Croatia, despite numerous natural predispositions for its development, has long been overshadowed by maritime tourism, so began to develop more seriously only in the last decade. Today, rural tourism occupies an increasingly important place among many specific forms of tourism in the Republic of Croatia and in the future may become a fundamental driver of development if it focuses on the development of tourist offer that will have the greatest impact on gross domestic product and employment growth. exploits the unique local potential. Brod-Posavina County is a county with a unique and diverse natural and anthropogenic resource base, which favors the development of rural tourism and all its forms, but this basis is still not fully utilized. The subject of this paper is the development of rural tourism in Brod-Posavina County, and the paper seeks to explore the existing offer of rural tourism in this county through insight into the current state of tourism potential in rural areas and proposals for developing existing resources and creating new tourism products to improve supply.

Keywords: *rural tourism, driver of development, Brod – Poasvina County, tourism potentials, supply improvement.*

1.UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je razvoj ruralnog turizma Brodsko-posavske županije. Cilj rada je kroz analizu ruralnog prostora Brodsko – posavske županije ukazati na trenutno stanje i potrebu u naturalnim područjima uz usporedbu karakteristika ruralnog područja Brodsko – posavske županije sa karakteristikama ruralnog područja Republike Hrvatske i pozitivne i negativne aspekte istih.

1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja

Pri izradi završnog rada korištena je stručna literatura i internetske stranice područja turizma. Istraživanje je vršeno na temelju sekundarnih podataka desk metodom poznatijom pod nazivom *istraživanje za stolom*. U svrhu istraživanja rada korištene su znanstvene metode deskripcije, kompilacije, sinteze i analize.

1.3. Struktura rada

Završni je rad podijeljen je na pet glavnih poglavlja. Prvo poglavlje čini uvodni dio rada u kojemu se obrađuju se predmet i cilj rada, izvori podataka i metoda prikupljanja te struktura rada. Drugo se poglavlje odnosi na općenite podatke o ruralnom turizmu u kojem se detaljno obrađuju definicije i nastanak ruralnog turizma, definira se pojam ruralnog područja, razjašnjene su nedoumice oko uporabe pojmova ruralni turizam, seoski turizam i turizam na seljačkom gospodarstvu, definirana je ruralna turistička destinacija te su nabrojani i opisani oblici ruralnog turizma. Treće poglavlje donosi praktičnu primjenu teorijskih spoznaja o ruralnom turizmu na području Brodsko-posavske županije kroz nabrojanje i opisivanje prirodnih i društvenih turističkih resursa, analizu smještajnih objekata te uloženi promotivnih aktivnosti. Četvrto se poglavlje odnosi na perspektivu i smjernice budućeg razvoja ruralnog turizma Brodsko-posavske županije, a u petom su poglavlju ponovljene najvažnije činjenice te je donesen zaključak rada. Rad završava popisom literature i popisom ilustracija.

2. POJAM I POVIJESNI RAZVOJ RURALNOG TURIZMA

Jedinstveni i očuvani prirodni krajolici, razvijena i očuvana ruralna tradicija koja se prenosi sa generacije na generaciju te raznoliki kulturni sadržaji sve više pobuđuju zanimanje gradskog stanovništva za boravak u ruralnim sredinama. Posebno su posjetiteljima zanimljiva obiteljska poljoprivredna gospodarstva na kojima se nudi domaće voće, povrće, vino, rakija, kulinarski i drugi običaji. Osim toga, brojni stanovnici urbanih krajeva dolaze sa sela i kod njih se javlja reakcija otuđenja i želja za povratkom prirodi.¹

Postoje brojne definicije ruralnoga turizma. Ruralni se turizam općenito smatra skupnim nazivom za različite aktivnosti i oblike turizma koji se javljaju izvan gradova i područja na kojima se razvio masovni turizam, a uvjetuju ga turističke atrakcije u ruralnim područjima.² Ruralni turizam se najčešće definira kao turizam određenog seoskog područja koji uključuje aktivnosti koje se provode na tom mjestu pri čemu su najvažnija obilježja očuvani okoliš, mirna sredina, odsutnost buke, komunikacija s domaćinima, domaća hrana i upoznavanje sa seljačkim poslovima. Ruralni turizam obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo one koje bi se mogle odrediti kao farmerski ili agroturizam.³

Ruralni turizam zapravo objedinjuje turizam i poljoprivredu prema kojima oblikuje specifičnu ponudu koja se može ostvarivati na određenom seljačkom gospodarstvu ili u seoskoj sredini. Kriteriji koji određuju ruralni turizam određenog područja su :

- smještaj domaćinstva u prirodnom okruženju,
- ruralno okruženje s izraženim obilježjima tradicionalne poljoprivrede i prirodnih vrijednosti,
- turizam nije temeljna aktivnost ili izvor prihoda u bližoj okolici,
- dobra zaštita životne sredine, miran i tih položaj, bez buke i zagađenja,
- autentičnost smještajnog objekta i ambijenta,
- gostoljubivost domaćina,
- mali kapacitet smještajne jedinice,
- poštivanje propisanih kriterija u ocjenjivanju,

¹Demonja, D., Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 24

²Ibidem., str. 13

³Council of Europe. Council of Europe Web Archives. Rural Tourism. URL: <http://www.archive-it.org/public/search>. (pristupljeno 05.12.2020.)

- društvena i socijalna održivost multi-funkcionalnih aktivnosti na ruralnom području,
- povezanost s lokalnom zajednicom i tradicionalnom kulturom,
- lokalni proizvodi i gastronomija,
- kultura.⁴

Isključujući kriteriji su :

- gradski i industrijski lokaliteti i okolica,
- područja masovnog turizma ili izrazito razvijenog turizma,
- buka, rizici/opasnost, vidljiva i druga zagađenja.⁵

Može se reći kako je ruralni turizam prvenstveno određen ruralnim prostorom, no ističe se problem određivanja granice između turizma i ruralnog turizma. Osnovna je podjela ruralnog turizma prema dužini boravka pri čemu se dijeli na izletnički i boravišni turizam. Izletnički turizam podrazumijeva boravak turista u određenom mjestu radi razgledavanja, zabave bez noćenja, dok boravišni karakterizira duži boravak u određenom mjestu koji uključuje i noćenje.

2.1. Ruralno područje

Postoje različiti kriteriji za definiranje ruralnog područja. Prema kriteriju gustoće naseljenosti na lokalnoj se razini preferira gustoća naseljenosti od 150 stanovnika na kilometar kvadratni.⁶

Na regionalnoj razini geografske jedinice razlikuju se tri oblika :

1. dominantno ruralne regije (50%),
2. ruralne regije (15-50%),
3. dominantno urbanizirane regije (15%).⁷

Prema kriterijima Europske unije, taj prag iznosi 100 stanovnika po km². Prema kriterijima Europske unije čak 91,6% teritorija Republike Hrvatske obuhvaća ruralna područja (88,7% naselja), od čega 47,6% ukupnog stanovništva živi u ruralnim, a 52,4% stanovništva u urbanim

⁴Demonja, D., Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 27

⁵Ružić, P.: *Ruralni turizam*, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2009., str. 15

⁶Ibidem., str. 30

⁷*Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information Report 2006*, Chapter 1 - Introduction, page 3, Box 1: OECD methodology to define in rural areas. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/rurde_2006/RD_Report_2006_Chapter1.pdf. (pristupljeno 07.12.2020.).

područjima.⁸ Ruralni prostor obuhvaća cjelokupni prostor izvan gradova, prostor koji je predmet zanimanja u sociološkom i gospodarskom smislu, u kojem se rasprostiru mala ruralna društva ili ruralne zajednice te je životno i radno povezan s prirodnim okolišem.⁹

Ruralni prostor gradskom stanovništvu nudi mir te bijeg od stresne i užurbane svakodnevnice uz mogućnost za bavljenje rekreacijom na otvorenom te posjetu nacionalnim parkovima, parkovima prirode i drugoj baštini uz upoznavanje tradicije i uživanje u brojnim blagodatima poljoprivrednog seljačkog gospodarstva. Temeljne djelatnosti ruralnog turizma su ugostiteljska i turistička. Ugostiteljska djelatnost uključuje pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka i pružanje usluga smještaja, te pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu i opskrba tom hranom, dok turistička djelatnost podrazumijeva pružanje usluga u turizmu.¹⁰

2.2. Razlikovanje pojmova ruralni turizam, seoski turizam i turizam na seljačkom gospodarstvu

Najveću prepreku razvoju ruralnog turizma na području Republike Hrvatske uvjetovani su povijesnim problemima na ovom području od kojih valja istaknuti :

1. mala i usitnjena obiteljska poljoprivredna gospodarstva,
2. staračka domaćinstva bez poduzetničkog iskustva,
3. slabo razvijena komunalna i društvena infrastruktura.¹¹

Dodatni su problemi koji prijete razvoju ruralnog turizma ponajviše semantičke prirode pa se tako često u govoru isprepliću i poistovjećuju pojmovi vezani uz ruralni turizam kao što su primjerice seoski turizam, agroturizam, turističko seljačko obiteljsko gospodarstvo te seljačko domaćinstvo. Navedeni se pojmovi koriste na stručno neprimjeren način, pa tako i sami poduzetnici te vlasnici gospodarstava imaju poteškoće prilikom upotrebe i ispravnosti

⁸Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom; Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb, 2011., str. 17

⁹ *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997)* Zagreb, posebno str. 21-23, URL: <http://www.mzopu.ht/default.aspx?id=3662>. (pristupljeno 08.12.2020.).

¹⁰Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 16

¹¹ Ibidem., str. 18

navedenih pojmova.¹² Navedeni semantički problemi uglavnom proizlaze iz činjenice da pojam *selo* i *seljak* imaju isti korijen, no tvore se od dvaju različitih pridjeva, a to su *seoski* i *seljački*. Pridjev seljački često je poprimao pogrдно značenje, pa ga se zamjenjivalo pojmom seoski, što je u stručnim nazivima i pravnim normama izazivalo brojne nesporazume.¹³

S vremenom su definirana tri temeljna pojma u ovom području, a to su :

1. ruralni turizam,
2. seoski turizam,
3. turizam na seljačkom domaćinstvu ili seljačkom gospodarstvu (turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu).¹⁴

Od pobrojanih pojmova najširi je pojam ruralni turizam, a obuhvaća sve turističke aktivnosti, usluge i oblike turizma unutar ruralnih područja te ne mora isključivo biti dopunska djelatnost na gospodarstvu za stvaranje dodatnog prihoda, već može biti i profesionalna samostalna djelatnost. Ruralno područje podrazumijeva područje prirodnog okruženja, seoskog okoliša, malih naselja i sela, zaseoka te izdvojenih poljoprivrednih gospodarstava.¹⁵ Za proizvod ruralnog turizma važno je posjetitelju osigurati osobni kontakt, osjećaj za fizičko i ljudsko okruženje te omogućiti sudjelovanje u raznim tradicijskim aktivnostima te stilu života lokalnog stanovništva.¹⁶

Seoski turizam je oblik ruralnog turizma koji je povezan sa ambijentom sela i okolice te tradicijskim gospodarskim aktivnostima određenog područja. Turizam seljačkog gospodarstva je najuži pojam koji podrazumijeva pružanje određenih turističkih usluga od dodatne vrijednosti na određenom poljoprivrednom gospodarstvu gdje se proizvode proizvodi koji se nude posjetiteljima. Dopunske djelatnosti iz vlastite proizvodnje obuhvaćaju ugostiteljsko-turističke usluge. Seljačko je domaćinstvo upisano u *Upisnik poljoprivrednika*

¹²Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom; Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb, 2011., str. 16

¹³Kušen, E.: *Ruralni turizam - definicije i nazivlje*, Predavanje, Knjiga sažetaka programa Antropologija turizma Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 22

¹⁴Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom; Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb, 2011., str. 16

¹⁵Ibidem., str. 17

¹⁶*Rural Tourism in Europe - Experiences, Development and Perspectives (2004) World Tourism Organization, WTO.* URL: [http://www.wtoelibrary.org/content/?k=ti%3a\(Rural+Tourism+in+Europe+%e2%80%93+Experiences%2c+Development+and+Perspectives\)](http://www.wtoelibrary.org/content/?k=ti%3a(Rural+Tourism+in+Europe+%e2%80%93+Experiences%2c+Development+and+Perspectives) Language=Englishlsortorder=asc) Language=Englishlsortorder=asc. (pristupljeno 10.12.2020.)

prema odredbama *Zakona o poljoprivredi*, a ugostiteljske usluge na seljačkom domaćinstvu pružaju se prema odredbama *Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti*.¹⁷

Turistička seljačka gospodarstva predstavljaju obrazac ruralnog turizma, no za razvoj istoga nisu dovoljna sama takva gospodarstva već su nužni drugi smještajni objekti u ruralnom prostoru te ugostiteljska infrastruktura koja obuhvaća restorane, vinske ceste, biciklističke staze i slično. Posebni oblici ruralnog turizma su turizam na seljačkim gospodarstvima, lovni, ribolovni, odmorišni, sportsko-rekreacijski, zdravstveni, kulturni, gastronomski, vjerski i slično.

2.3. Ruralna turistička destinacija

Turistička destinacija predstavlja turističko funkcionalnu prostornu cjelinu s određenim turističkim obilježjima, nema čvrste granice u prostoru, a tvore je pojedini lokaliteti, turističko mjesto, pojedine zone/regije, zemlja, skupine zemalja, pa čak i kontinent.¹⁸

Bitne karakteristike ruralne turističke destinacije su sljedeće:

- turistička je i funkcionalna prostorna cjelina s određenim turističkim i drugim obilježjima,
- kompleksan je i cjelovit turistički proizvod koji se plasirana tržište i nalazi kupce,
- mjesto je okupljanja turista zbog različitih koristi koje su ujedno odrednica turističke atraktivnosti područja.¹⁹

Važno je naglasiti kako postoji izražena međuovisnost turističke destinacije i turističke potražnje. Za razliku od turističkih mjesta, turističku destinaciju karakteriziraju prihvatni kapaciteti koji tvore kombinaciju različitih turističkih sadržaja i usluga i na taj način određuju turističku atraktivnost.²⁰ Prostor i prirodne pogodnosti dva su temeljna obilježja turističke destinacije. Prirodne pogodnosti uz atraktivnost i dostupnost čine temeljne čimbenike pojedine turističke destinacije. Pojam atraktivnosti obuhvaća prirodne ljepote i klimu, kulturna i društvena obilježja, stav domaćina prema turistima, infrastrukturu, kapacitete za sport i rekreaciju i slično.

¹⁷Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (Narodne novine br. 196/03)

¹⁸Kušen, E. : *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002., str. 20

¹⁹Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 18

²⁰Ibidem., str. 19

Elementi prema kojima se vrednuje određena ruralna turistička destinacija su sljedeći :

1. dostupnost i tržišni položaj,
2. atraktivnost,
3. sporedni elementi ponude izvan smještajno ugostiteljskog kompleksa,
4. organiziranost na svim razinama.²¹

Na prostoru kontinentalne Hrvatske rijetke su prostorno povezane cjeline, pa su učestali problemi vezani uz oblikovanje određene ruralne turističke destinacije. Mora se naglasiti kako je na ruralnom području turistička ponuda vrlo heterogena jer su postojeća seljačka poljoprivredna gospodarstva u različitom stupnju razvoja, opremljenosti te pripravnosti za pružanje potrebnih usluga, a različiti segmenti ponude nisu dovoljno atraktivni da privuku turiste.

2.4. Oblici i važnost ruralnog turizma

Važnost ruralnog turizma ogleda se kroz interakciju poljoprivredne proizvodnje (tradicionalni proizvodi, prezentiranje tradicije te tradicijska gastronomija), turističkih usluga i korištenju postojećih resursa.²² Republika Hrvatska ima znatan potencijal za razvoj ruralnog turizma jer od njene ukupne površine ruralni prostor zauzima čak 91,6%.²³ Današnji su turisti vro zahtjevni što uvjetuje prilagodbu i osiguranje raznolike turističke ponude. Postoje različite podjele turizma na oblike. Prema lokaciji na području Republike Hrvatske razlikuje se primorski i kontinentalni turizam. Kontinentalni turizma se zatim dijeli na gradski turizam, ruralni turizam te turizam turističkih centara. S obzirom na turističku ponude ili proizvode, turizam se dijeli na sportsko-rekreacijski, kulturni, nautički, lovni, ribolovni, gastronomski turizam i slično. Znatan broj pobrojanih oblika turizma ubraja se u ruralni turizam.

Svakodnevni stres i užurbanost velikih gradova potiče ljude na dokolicu u prirodi, uživanje u čistom zraku i mirnoj okolini. Navedeno posebno dolazi do izražaja kod stanovnika metropola koji su posebno željni prirodnog ugođaja te zdrave prehrane te povezanosti sa prirodom. Agroturizam ili seljački turizam podrazumijeva odmor na seljačkom gospodarstvu

²¹Kušen, E. : *Turistička atrakcijska osnova*, Institut za turizam, Zagreb, 2002., str. 23

²²Ibidem., str. 27

²³*Rural Tourism in Europe - Experiences, Development and Perspectives (2004) World Tourism Organization, WTO.* URL: [http://www.wtoelibrary.org/content/?k=ti%3a\(Rural+Tourism+in+Europe+%e2%80%93+Experiences%2c+Development+and+Perspectives\)](http://www.wtoelibrary.org/content/?k=ti%3a(Rural+Tourism+in+Europe+%e2%80%93+Experiences%2c+Development+and+Perspectives) Language=Englishlsortorder=asc) Language=Englishlsortorder=asc. (pristupljeno 10.12.2020.)

što uključuje korištenje usluga smještaja, prehrane, pića, zabave, rekreacije i slično obiteljskim zgradama ili drugim objektima smještaja na području određenog seljačkog gospodarstva.²⁴

Poljoprivreda je temeljna djelatnost na seljačkom gospodarstvu, a usluge turistima su dodatne djelatnosti. Da bi se seljačko gospodarstvo moglo nazivati turističkim seljačkim gospodarstvom i moglo pružati dodatne usluge turistima mora biti posebno opremljeno i organizirano pri čemu je izuzetno važna kvalitetna i pravovremena edukacija osoblja te njihovo konstantno usavršavanje. Kvaliteta ponude određenog gospodarstva ovisi o brojnim čimbenicima kao što su primjerice okolina, klimatska obilježja prostora, prometna infrastruktura te ljepote krajolika koji okružuje seljačko gospodarstvo. Nužno je da se seljačko gospodarstvo bavi poljoprivrednom proizvodnjom (ratarstvo, stočarstvo, ribarstvo i slično). Seljačka se turistička gospodarstva razvrstavaju u odgovarajuće kategorije s obzirom na različite čimbenike.

S obzirom na usluge seljačkih gospodarstava razlikuju se ona koja nude usluge :

1. prehrane,
2. smještaja,
3. prehrane i smještaja.²⁵

S obzirom na objekte razlikuju se :

1. ruralne kuće tradicionalne arhitekture,
2. obiteljski ruralni hoteli,
3. ruralne sobe i apartmani tradicionalne arhitekture,
4. ruralne sobe i apartmani nove arhitekture,
5. poljoprivredna gospodarstva s eko ponudom.²⁶

Kada je u pitanju prehrana, jela i pića specifična za pojedino mjesto nude se u specijaliziranim objektima-restoranima koji su uređeni tradicionalno. Na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima turistima dio ponude može biti i cijeli program boravka s izletima, obilaskom gospodarstva, uključivanjem u poljske radove, sportsko rekreacijskim i slično.

Rezidencijalni turizam predstavlja boravak i odmor u sporednom stanovanju (u vlastitim objektima - vikendicama) gradskih stanovnika u dane vikenda, blagdana, godišnjeg odmora.²⁷

²⁴Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 25

²⁵Ibidem., str. 26

²⁶Ibidem., str. 27

²⁷Ibidem., str. 30

Objekti su uglavnom smješteni u ruralnom prostoru u blizini gradova ili značajnih prirodnih atrakcija gdje borave njihovi vlasnici, no također se i iznajmljuju i značajan su turistički potencijal.

Temelj zavičajnog ili nostalgичnog turizma osobna je veza pojedinaca i određenog područja, a najčešće se radi o povezanosti stanovnika koji su odselili u veće gradove sa rodniim krajem. Ljudi se tako često vraćaju u rodni zavičaj gdje spavaju, hrane se kod rodbine ili u lokalnim ugostiteljskim objektima, troše u trgovini i slično.

Turizam i sport su u međuovisnosti o čemu svjedoči povijest tijekom koje su različite sportske aktivnosti bile su pokretači putovanja koja su preteča današnjim modernim turističkim putovanjima. Sportsko – rekreativni turizam podrazumijeva boravak i odmor na otvorenom kao što su šetnje, vožnja biciklom, skijanje, jahanje, klizanje, plivanje, veslanje, badminton, igre loptom, streličarstvo, nogomet i slično.

Avanturistički turizam je podvrsta rekreacijskog turizma koji karakterizira mnogo rizika i adrenalina te od sudionika zahtijeva dobru fizičku i psihičku pripremljenost. Ovdje se primjerice ubraja alpinističko penjanje, vožnja brdskim biciklom, rafting, letenje zmajem i slično.

Zdravstveni turizam predstavlja je oblik odmora usko vezan uz termo-mineralna vrela, ljekovito blato i planinske predjele. Usluge smještaja i prehrane te medicinski nadzor turistima je osiguran u lječilištima.

Turizam i kultura također su u znatnoj međuovisnosti. Putovanje radi obilaska spomenika kulture, muzeja, galerija i kulturnih manifestacija temeljno je obilježje kulturnog turizma. To je specifični oblik turizma koji u prvi plan stavlja kulturu, obrazovanje, doživljaje i iskustva kao zahtjeve aktivnog i sadržajnog odmora te se često preklapa s ostalim oblicima turizma kao što su primjerice gastronomski turizam, vjerski turizam i slično.

Na kulturni turizam često se nadovezuje vjerski turizam koji je vezan je za putovanja i posjete vjerskim središtima, obredima ili hodočašćima. Svi su sudionici vjerskog turizma potaknuti na turistička kretanja vjerskim motivima.

Lovni i ribolovni turizam usko su vezani za ruralni turizam i njegov su neizostavan dio. Pretpostavke za razvoj lovnog turizma proizlaze iz geografskih, hidrografskih i klimatskih uvjeta te biljnog pokrivača koji uvjetuje rasprostranjenost te brojnost divljači određenog područja. Za razvoj ribolovnog turizma nužne su vodene površine ruralnog prostora, visoka kakvoća vode, fond ribljih vrsta i slično pri čemu je izrazito važno zakonski i fizički zaštititi

takva područja, posebice tijekom razdoblja mriještenja ribe i osigurati mogućnost pribavljanja autohtonih vrsta riba. Jedan od temeljnih preduvjeta za razvoj ribolovnog turizma je briga za očuvanje kvalitete voda i njihova zaštita od onečišćenja.²⁸

Važnu ulogu u ruralnom turizmu ima i gastronomski turizam temeljen na autohtonoj gastronomskoj ponudi određenog prostora. Uz ovaj oblik turizma usko je vezan i vinski turizam čiji razvoj uvjetuje postojanje i valorizacija vinogorja.

Kako turisti sve više zanimanja pokazuju za čistu, očuvanu prirodu, popularni oblik ruralne turističke ponude je i ekoturizam, a turiste posebno zanimaju zaštićeni dijelovi prirode, kao što su nacionalni parkovi, parkovi prirode i slično. Ekoturizam je putovanje čiji je temeljni cilj zaštita svijeta prirode i podržavanje dobrobiti kulture koja taj svijet nastanjuje.²⁹ Nužno je da se područje ne devastira te da mu se ne mijenja izvorni karakter i izgled.

Uređenje ekoturizma potrebno je provoditi prema ekološkim, ekonomskim i društvenim načelima održivog rasta i razvoja. Odrednice održivog sustava planiranja obuhvaćene su u sljedećim načelima ekoturizma :

1. kvaliteta prostora koji mora biti čist od svakog zagađenja,
2. ograničenost iskorištavanja ekosustava,
3. zaštita prirodnih bogatstava treba imati lokalni karakter,
4. korist ekološki zaštićenih bogatstava treba pripasti domaćem stanovništvu kao naknada za sudjelovanje u njihovom očuvanju.³⁰

Edukacijski turizam je podvrsta ruralnog turizma čiji je temelj program upoznavanja polaznika s obilježjima ruralnog prostora, stjecanju brojnih iskustava za vrijeme boravka u prirodi, a najčešće ima izletnički karakter. Sudjelovati mogu učenici osnovnih i srednjih škola, ali i odrasli.

Kamping turizam je podvrsta ruralnog turizma pri čemu turisti za smještaj i boravak odabiru kampiranje u ruralnom prostoru, najčešće u malim kampovima smještenim u okviru druge ugostiteljske ponude ili seljačkog gospodarstva, ili u blizini prirodnih ljepota ili kulturno povijesnih znamenitosti.³¹

²⁸Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 31

²⁹Ibidem., str. 32

³⁰Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 33

³¹Ibidem., str. 37

Nautički turizam objedinjuje odnose i usluge koji nastaju povremenim i dobrovoljnim promjenama boravišta plovidbom, bez profesionalnih i poslovnih motiva.³² Nautički se turizam u ruralnoj sredini ostvaruje na jezerima, rijekama i kanalima, a turisti za smještaj i boravak koriste brod ili jahtu.³³

Oblik smještaja u ruralnom turizmu karakterističan za područje Italije je difuzni oblik smještaja koji dolazi od talijanskog pojma *albergo diffuso*, što znači *prošireni hotel*. Difuzni hotel karakteriziraju smještajne jedinice u različitim zgradama i kućama raspršene po cijelome mjestu, a čiji je cilj iskoristiti potencijale sredine i ujediniti lokalno stanovništvo u aktivnostima koje su turistima nove i zanimljive s dugoročnijim posljedicama zadovoljstva i ponovnog povratka.³⁴ Za razliku od standardnog hotela i privatnog smještaja, difuzni hotel nije prostorno ograničen, smještajne jedinice nalaze se u različitim zgradama u ulicama i međusobno su različite, ne postoji samo jedan vlasnik, razvijeno je cjelogodišnje poslovanje, recepcija ima ulogu baze za dogovaranje aktivnosti, s domaćinom se sklapa prijateljski odnos, brine se o slobodnom vremenu gosta i detaljima, naglasak je na autentičnosti, ostvaruje se povezanost s lokalnim stanovništvom, ambijent je neformalan, a lokalno stanovništvo se potiče na uključivanje u turizam te se na taj način *prodaje* cijelo mjesto.³⁵

3. FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE

3.1. Opća obilježja Brodsko-posavske županije

Brodsko-posavska županija je jedinica regionalne samouprave smještena u južnom dijelu slavonske nizine, a okružuju je planine Psunj, Požeška gora i Dilj gorja na sjeveru te rijeka

³²Kušen. E. : *Razvoj ruralnog turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske*, Hrvatski farmer, Zagreb, 1995., str. 142

³³Ibidem., str. 143

³⁴Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010., str. 37

³⁵Ibidem., str. 38

Sava na jugu. Županija obuhvaća 3.6% teritorija Republike Hrvatske, odnosno 2.043 km².³⁶

Slika 1 prikazuje geografski položaj Brodsko – posavske županije u Republici Hrvatskoj.

Slika 1. Geografski položaj Brodsko-posavske županije u Republici Hrvatskoj

Izvor: Hrvatska enciklopedija: URL : <https://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno 17.12.2020.)

Ova županija na istoku graniči s Vukovarsko-srijemskom županijom, na sjeveroistoku s Osječko-baranjskom, na sjeveru s Požeško-slavonskom i na zapadu sa Sisačko-moslavačkom županijom. Rijeka Sava je prirodna granica između Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine.³⁷

Županija se može podijeliti na tri cjeline :

1. brdsku (blago uzdignuto gorje na 984 metara nadmorske visine),
2. ravničarsku (dio plodne slavonske ravnice - najveći dio županije),
3. nizinsku (prisavski dio, dobro zaštićen od visokih voda Save).³⁸

Prema podacima iz 2011. godine Brodsko – posavska županija ukupno broji 158.575

Tablica 1. Broj stanovnika Brodsko – posavske županije po gradovima i općinama (2011.)

Gradovi i Općine	Broj stanovnika
Slavonski Brod	59.141
Nova Gradiška	14.229
Bebrina	3.252
Brodski Stupnik	3.036

³⁶ Hrvatska enciklopedija: URL : <https://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno 17.12.2020.)

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

Bukovlje	3.108
Cernik	3.640
Davor	3.015
Donji Andrijevc	3.709
Dragalić	1.361
Garčin	4.806
Gornja Vrba	2.512
Gornji Bogičevci	1.975
Gundinci	2.027
Klakar	2.319
Nova Kapela	4.227
Okučani	3.447
Oprisavci	2.508
Oriovac	5.824
Poderkavlje	2.553
Rešetari	4.753
Sibinj	6.895
Sikirevci	2.476
Slavonski Šamac	2.169
Stara Gradiška	1.363
Staro Petrovo Selo	5.186
Velika Kopanica	3.308
Vrbje	2.215
Vrpolje	3.521

Izvor: Autor rada prema podacima Državnog zavoda za statistiku, URL : <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 17.12.2020.)

Županija je administrativno podijeljena na 26 općina te dva grada (Nova Gradiška i Slavonski Brod). Administrativno središte županije je Slavonski Brod.

3.2. Turističke atrakcije Brodsko-posavske županije

Današnju Brodsko – posavsku županiju su tijekom povijesti naseljavali razni narodi od skupina iz razdoblja starijeg neolitika (6000. god. pr. K), Kleta (4. st. pr. K) i Rimljana (1. st.

n. K), pa sve do Turaka (1536. – 1691.) i Austrijanaca (1691. – 1918.).³⁹ Svi su ti narodni ostavili vlastiti, specifičan i jasno vidljiv utjecaj na području Županije, no usprkos tome ovdje je istaknut tipično hrvatski kulturni prostor, dok tragovi drugih naroda tvore atraktivnost kulturno – povijesne turističke ponude ovog jedinstvenog dijela Republike Hrvatske. Ova Županija tako obiluje brojnim prirodnim i antropogenim turističkim resursima.

Prirodni turistički resursi imaju rekreativna svojstva i djeluju na čovjekove fiziološke potrebe, dok antropogeni turistički resursi imaju utjecaj na psihičke funkcije čovjeka, a mogu se podijeliti na kulturno povijesne resurse, umjetnička ostvarenja, spomenike, etnosocijalne resurse, umjetničke resurse, manifestacijske resurse, obrazovne i obrazovno-rekreacijske aktivnosti, manifestacije te ambijentalne resurse.⁴⁰

3.2.1. Prirodni turistički resursi Brodsko-posavske županije

Razvoju turizma Brodsko – posavske županije pogoduje povoljan geografski položaj te brojni prirodni resursi. Bogatstvo flore i faune, plodno tlo, ekološko čista destinacija i klima imaju pozitivan utjecaj posebice na razvoj ekološkog turizma. U Županiji prevladava umjerena kontinentalna klima s rijetkim meteorološkim ekstremima. Srednja godišnja temperatura na području županije iznosi 10,4°C, a najtopliji mjesec je mjesec srpanj sa prosječnom temperaturom od 20,4°C.⁴¹ Najhladniji mjesec je mjesec siječanj s temperaturom od -2,4°C.⁴²

Količina oborina u županiji u prosjeku iznosi od 700 do 800 mm.⁴³ Čak 30% Županije je prekriveno šumom, a važni ekološki sustavi ovog područja zbog biodiverziteta čine vode i močvare. Ovdje obitavaju brojne vrste močvarnih ptica. Neposredno uz rijeku Savu nalaze se zaštićena prirodna područja Jelas polje i Bara Dvorina te dio Lonjskog polja koji je smješten na istoku. Brojna su izletišta na umjetnim jezerima te ornitološki rezervati. Močvarna područja su posebno zanimljiva zbog mogućnosti promatranja ptica. Na Dilj-gori je posjetiteljima omogućeno da se okušaju u rekreativno – planinarskim aktivnostima, dok slavonska seoska očuvane tradicijske arhitekture posjetiteljima nude mogućnost aktivnog sudjelovanja u brojnim

³⁹Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.)

⁴⁰Bilen, M.: *Turizam i prostor*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 25

⁴¹Bilen, M.: *Turizam i prostor*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str. 25

⁴²Ibidem.

⁴³ Ibidem.

aktivnostima na otvorenom koja pružaju uvid u tradicionalni načina života domaćina na seoskim turističkim gospodarstvima.

Najistaknutiji prirodni resursi Brodsko – posavske županije su :

1. Park prirode Lonjsko polje,
2. Rezervat prašume Prašnik,
3. Ribnjaci Jelas,
4. Specijalni rezervat šumske vegetacije Muški bunar,
5. Eko odredište Bara Dvorina,
6. Gajna,
7. Ljeskove vode,
8. Izletište Strmac,
9. Sportsko – rekreativni centar Poloj,
10. Umjetno jezero Petnja.

O pobrojanim prirodnim turističkim atrakcijama će biti više riječi u daljnjem tekstu rada.

3.2.1.1. Park prirode Lonjsko polje

Park prirode Lonjsko polje (slika 2) je najveće hrvatsko zaštićeno močvarno područje čija površina iznosi 50.650 ha. Za očuvanje biodiverziteta ovog područja ključni je preduvjet opstanak stanovništva na ruralnom području.

Slika 2. Park prirode Lonjsko polje

Izvor: Park prirode Lonjsko polje, URL : <https://pp-lonjsko-polje.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.)

Najznačajniji ekološki element područja su poplave, a područje obiluje raznolikim staništima karakterističnim za poplavljena područja (vlažne šume, travnjaci, livade i slično). Biciklizam, planinarenje, jahanje i promatranje životinja najpopularnije su aktivnosti među posjetiteljima.

3.2.1.2. Prašnik

Prašnik je rezervat prašume starih slavonskih hrastova lužnjaka, običnog graba i bukve. Površina rezervata iznosi ukupno 52 ha. Najstarija šuma hrastova u Europi.

Rezervat se nalazi u blizini Okučana, a najviše se koristi za znanstvena istraživanja.

3.2.1.3. Ribnjaci Jelas

Ornitološki rezervat Jelas ribnjaci obuhvaća površinu od 132 ha, a u njemu se gnijezde brojne vrste ptica (slika 3).⁴⁴ Zaštićen je zbog očuvanja mješovitih kolonija čaplji i žličarki. Polja u okolici su hranilišta ždralova, a u okolnim šumama gnijezdi se crna roda.

Slika 3. Ribnjak Jelas

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/zasticena-prirodna-podrucja2/ribnjaci-jelas.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Područje je to raznolikog biodiverziteta vrlo popularno za promatranje ptica.

3.2.1.4. Muški bunar

Muški bunar je specijalni rezervat šumske vegetacije na području kojeg se nalazi zaštićena stoljetna šuma graba. Prosječna starost stabala ove šume iznosi od 250 do 300 godina. Muški bunar je nedostupan za posjetitelje zbog minsko – eksplozivnih naprava zaostalih iz Domovinskog rata.

⁴⁴ Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.).

3.2.1.5. Bara Dvorina

Eko odredište bara Dvorina nalazi se na području općine Klakar, na proširenoj zaravni između savskog nasipa i rijeke Save. Bara Dvorina obuhvaća ukupnu površinu od 726 ha.⁴⁵ Ovo je poplavno područje koje ponajprije služi za mriještenje riba, a stanište je i brojnih ptičjih vrsta poput primjerice divljih patki, čigri, ćubastog gnjurca i drugo.

Ispaša lokalnih goveda održava pašnjake oko Bare Dvorine uređenima, a raznoliki životinjski svijet posjetitelji mogu promatrati sa dvije promatračice.

3.2.1.6. Gajna

Gajna je slavonski prisavski pašnjak močvarne flore i faune smješten istočno od Slavenskog Broda, kod sela Oprisavci i Poljanci. Gajna ima status zaštićenog krajolika. Površina Gajne iznosi 500 ha.⁴⁶ U aluvijalnim depresijama pašnjaka se zadržava voda izazvana proljetno-jesenskim poplavama te se na taj način obnavljanja vodeni svijet. Područje Gajne ima poučnu stazu s vidikovcem te označenu biciklističku stazu koja spaja Gajnu sa Slavonskim Brodom. Na ovom području obitavaju i posavski konji, podolska goveda te slavonske svinje.

⁴⁵ Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.).

⁴⁶ Ibidem.

3.2.1.7.Ljeskove vode

Ljeskove vode (Ljeskovac) je umjetno jezero smješteno svega 20-ak kilometara od Slavenskog Broda (slika 4). Ovo područje okružuju tri brda, a u udolini se spajaju dva potoka.

Slika 4. Ljeskove vode

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/izletista/ljeskove-vode2.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Na području Ljeskovih voda nalazi se osam izvora izvorske vode. Jezero okružuje šuma u kojoj obitavaju brojne vrste divljači, a osim za kupanje, tijekom godine se ovdje odvija i ribolov. Na travnatim terenima oko jezera odvijaju se brojne sportske aktivnosti poput trekkinga, skijanja, sanjkanja i slično.

3.2.1.8.Izletište Strmac

Izletište Strmac turističko je izletište prikladno za gotovo sve vrste rekreacije, no još uvijek nema dovoljan broj smještajnih kapaciteta za veći broj turista. Izletište je okruženo miješanom šumom. Područje je to brojnih sportskih terena, planinarskih staza te ljetne pozornice. Izletište karakterizira raznolika turistička ponuda, a osobito su razvijeni kamping turizam, lovni i ribolovni turizam, kulturni i manifestacijski turizam te zdravstveni turizam.

3.2.1.9.Sportsko - rekreativni centar Poloj

Sportsko rekreativni centar Poloj (slika 5) omiljeno je ljetno okupljalište stanovnika i posjetitelja Brodsko-posavske županije.

Slika 5. Sportsko – rekreativni centar Poloj

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/izletista/src-poloj.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Pješčana plaža nalazi se na zavoju rijeke Save, a okružuje je šuma te bogati sportsko – rekreativni sadržaji te ugostiteljska ponuda.

3.2.1.10.Petnja

Petnja je umjetno jezero smješteno je na južnoj strani Dilj-gore, na udaljenosti od svega 3,5 km sjeveroistočno od sela Sibinj te 7 km sjeverozapadno od Slavonskog Broda.⁴⁷

Jezero Petnja okružuje šuma u sklopu koje je posjetiteljima omogućeno bavljenje brojnim sportsko – rekreativnim sadržajima kao što su ribolov, veslanje i slično. U neposrednoj blizini potoka Petnje na Vidovom brdu nalazi se nekoliko manjih špilja, od kojih je jedna erozivnog oblika te čini kanjon Pljuskaru, a posebno je zanimljiva mala špilja čiji je strop prekriven fosilima. U blizini se nalazi i planinarski dom te popularno izletišta Pljuskaru kojeg je oblikovao istoimeni potok.

⁴⁷ Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.).

3.2.2. Antropogene turističke atrakcije Brodsko-posavske županije

Brodsko-posavska županija bogata je turističkim manifestacijama i atrakcijama, a posebno su razvijeni kulturni te povijesni turizam.

Najpoznatije antropogene turističke atrakcije Brodsko – posavske županije podijeljene u nekoliko podvrsta :

1. Arhitektura:

- 1.1. Brodska tvrđava,
- 1.2. Franjevački samostan,
- 1.3. Kulmerov dvorac,

2. Eko Etni turizam:

- 2.1. Ugostiteljski kompleks Kuća dida Tunje,
- 2.2. Eko – etno selo Salaš Savus,
- 2.3. Ugostiteljsko – smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin,
- 2.4. Gospodarstvo Paljevine,
- 2.5. Turističko obiteljsko gospodarstvo Kereković.

3. Muzeji i Galerije

- 3.1. Kuća Brlić
- 3.2. Muzej Moderne Umjetnosti
- 3.3. Galerija Meštrović

O pobrojanim će antropogenim turističkim atrakcijama biti više riječi u daljnjem tekstu rada.

3.2.2.1. Brodska tvrđava

Brodska tvrđava je najznačajnija povijesna građevina te turistička atrakcija Brodsko-posavske županije izgrađena u doba baroka (slika 12). Ova se tvrđava nalazi u centru Slavanskog Broda, a njezina je gradnja započela 1715. godine i trajala oko šezdeset godina.⁴⁸ Tvrđava je građena na poticaj Eugena Savojskog, a bila je namijenjena isključivo za vojne svrhe te nikada nije napadnuta. Tvrđava danas ima posve drugačiju namjenu, pa se tako ovdje nalaze glazbena škola, klasična gimnazija, gradska uprava, tradicijski obrti te Galerija Ružić.

Slika 6. Brodska tvrđava

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/gradevine-i-lokaliteti/festung2.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Galerija Ružić je značajna po tome što je to druga galerija moderne umjetnosti na području Republike Hrvatske.

⁴⁸Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.).

3.2.2.2. Franjevački samostan

Franjevački samostan u Slavonskom Brodu je jedan od najvećih baroknih samostana na području Slavonije (slika 6). Samostan čine tri samostanska krila koja s crkvom tvore kvadratni klaustar.

Slika 13. Franjevački samostan

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/gradevine-i-lokaliteti/franjevacki-samostan-slavonski-brod.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Eksterijer samostana je vrlo jednostavan, ali otmjen, blagih linija. Klaustar samostana je najprezentativniji klaustar barokne arhitekture.

3.2.2.3. Kulmerov Dvorac

Kulmerov dvorac smješten je 60-ak kilometara zapadno od Slavenskog Broda i predstavlja jedinstveni lokalitet u Brodsko-posavskoj županiji koji predstavlja spomen na srednjovjekovnu povijest područja.

Dvorac je podignut na mjestu gdje nekada davno bila srednjovjekovna tvrđava iz 14. st. Tvrđava je u prošlosti služila Osmanlijama kao oružarnica, žitnica, begov dvor te kao sjedište gradskog zapovjednika ili dizdara. Austrijska vojska je srušila tvrđavu pod pretpostavkom da je Turci ne bi mogli ponovo osvojiti ako prođu u Slavoniju.

Barun Maksimilijan Petraš djelomično je obnovio tvrđavu. U 18. st. plemićka obitelj Marković kupuje posjed te tvrđava poprima svoj barokni oblik. Tvrđava se za vrijeme obitelji obnovila potpuno te poprimila izgled plemićkog dvorca. Trenutno je dvorac zapušten, ali je zadržao srednjovjekovni izgled.⁴⁹

⁴⁹ Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 15.03.2021.).

3.2.2.4. Kuća dida Tunje

U selu Oprisavci 20 kilometara od Slavanskog Broda nalazi se ugostiteljski kompleks Kuća dida Tunje (slika 7).

Slika 7. Ugostiteljski kompleks Kuća dida Tunje

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atraktivnosti/seoski-turizam/kuca-dida-tunje.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

To je restaurirana stara slavonska kuća sa štagljem u tradicionalnom stilu prilagođena za smještaj i noćenje turista. U dvorištu su smještene još tri konobe, pivnica, suvenirnica te dječje igralište, stoga se može zaključiti kako je ovaj kompleks pogodan za razvoj ruralnog turizma.

3.2.2.5. Eko-etno selo Salaš Savus

Eko-etno Salaš Savus je prvi brodski salaš koji se nalazi na padinama Dilj gore, na istočnom dijelu Slavanskog Broda (slika 16).

Salaš se prostire na 10 ha šume i livada te posjetiteljima pruža prekrasan pogled na panoramu Slavanskog Broda. Posjetiteljima je na raspolaganju ponuda za organizaciju raznih događanja i manifestacija, a moguće je unajmiti atraktivnu Slavonsku kuću, uređenu u tradicionalnom slavonskom stilu. Slavonska kuća nudi velik izbor autohtonih gastronomskih specijaliteta pri čemu se sva hrana poslužuje u starinskom posuđu, a u vinskom podrumu posjetitelji ovog lokaliteta mogu kušati raznovrsnu ponudu slavonskih vina i rakija.

3.2.2.6. Ugostiteljsko smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin

Ugostiteljsko - smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin smjestio se između rijeke Save i obronaka Dilja, a pruža jedinstven doživljaj ravničarskog ruralnog krajolika (slika 8). Ranč je nadaleko poznat po vrhunskim grlima raznih pasmina konja.

Slika 8. Ugostiteljsko – smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/sport-i-rekreacija/ranc-ramarin.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Na ranču se posjetiteljima nudi mogućnost bavljenja brojnim aktivnostima kao što je primjerice jahanje, ribolov, biciklizam i slično, a također se mogu organizirati razne svečanosti i događanja. Ovaj ranč posjetiteljima omogućava boravak u kamp kućicama te bungalovima koji posjetiteljima nude moderan i tradicionalan doživljaj.

3.2.2.7. Gospodarstvo Paljevine

U brdskom dijelu općine Sibinj, na diljskoj visoravni Jezerac nalaze se Paljevine (slika 9). Gospodarstvo Paljevine tradicionalno je seosko gospodarstvo koje posjetiteljima pruža mogućnost iskustva autentičnog seoskog života te odmor daleko od gradske vreve.

Slika 9. Gospodarstvo Paljevine

Izvor: Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atraktivnosti/seoski-turizam/paljevine.html> (pristupljeno 20.12.2020.)

Gastronomska ponuda restorana temelji se na pučkoj kuhinji te starinskim kuharskim receptima. Imanje je svojom ponudom posve prilagođeno obiteljima sa djecom, pa je tako moguće posjetiti edukacijski centar za djecu, ZOO vrt s primjercima autohtonih pasmina te drveno dječje igralište. Imanje je također idealno odredište i za sportske entuzijaste te posjetiteljima omogućuje bavljenje nogometom, jogom, jahanjem, biciklizmom i slično.

3.2.2.8. Turističko obiteljsko gospodarstvo Kereković

Gospodarstvo Kereković otvoreno je turističko obiteljsko odredište namijenjeno za seoski turizam, a posjetiteljima nudi autohtonu gastronomsku ponudu.

Posjetitelji tako mogu kušati brojne slavonske specijalitete, ali se i okušati u tradicionalnim slavonskim igrama, vožnji u zapregama, jahanju, plovitbi lađama po rijeci Savi, ribolovu i slično. Gospodarstvo ima kamp parcele, a također je moguće rekreativno bavljenje sportom. Smještajne jedinice gospodarstva su tradicionalno uređeni apartmani izrađeni od drveta starog oko 140 godina.

3.2.2.9. Kuća Brlić

Dom svjetski poznate dječje književnice Ivane Brlić-Mažuranić podignut je 1882.g. na glavnom gradskog trgu poznatijem pod nazivom Korzo.

Neoklasicistička jednokatnica danas je spomenik kulture koji je zaštićen. U domu Brlićevih stvarale su se i nalazile nadahnuće za svoje mnogostrane interese ličnosti koje su uveliko pridonijele javnom, kulturnom te političkom životu Slavanskog Broda ali i cijele Hrvatske.

U prizemlju obiteljske kuće Brlić nalaze se izložbeni saloni Galerija umjetnina grada Slavanskog Broda.

3.2.2.10. Muzej Moderne Umjetnosti

Muzej moderne umjetnosti osnovan je radi prezentacije i obrade djela koje donirao kipar Branko Ružić te radi donacija hrvatskih kipara i slikara djela iz područja likovnog stvaralaštva Hrvatske i užeg regionalnog značaja.

Muzej trenutno se nalazi i koristi prostor u Brodskoj Tvrđavi.

Dugo vremena Galerija Ružić, o kojoj se brine Muzej Moderne umjetnosti bila je najveća galerija moderne umjetnosti u Republici Hrvatskoj.

Dan danas mnogim posjetiteljima galerija je neizostavna točka posjeta Slavanskog Broda, ali i samog dolaska zaljubljenika u suvremenu umjetnost.

3.2.2.11. Galerija Meštrović

Kipara Ivana Meštrovića na prvu pomisao se povezuje s kršem Dalmatinske zagore, no veliki kipar je zapravo rođen u Brodsko-posavskoj županiji, točnije u mjestu Vrpolje 40-tak km istočno do grada Slavonski Brod.

U mjestu Vrpolje u samom centru u nalazi se spomen galerija Ivan Meštrović u počast velikom umjetniku.

Galerija je otvorena 1972.g. u kojoj se mogu razgledavati djela ovog hrvatskog kipara svjetskog ugleda. U galeriji se nalazi veliki broj dokumenata te publikacija koji govore o životu i djelu kipara Ivana Meštrovića.

Meštrovićev opus su skulpture u bronci i gipsu, zbirke dokumenata, mape lito-grafija i crteži nastali od 1919. do 1923. godine.

3.3. Smještajni kapaciteti Brodsko-posavske županije

Smještajnu ponudu Brodsko-posavske županije čine sljedeći smještajni objekti :

1. hoteli,
2. pansioni,
3. prenoćišta,
4. sobe za iznajmljivanje,
5. privremeni smještajni kapaciteti.

Brodsko – posavska županija tako broji ukupno 681 smještajnu jedinicu, a od ukupno 106 objekata njih 15 su hoteli, 6 objekti na OPG-u, 43 različitih objekti u domaćinstvu, a 41 ostali oblici ugostiteljskih objekata. U tablici 2 prikazana je prosječna godišnja popunjenost smještajnih objekata Brodsko – posavske županije prema vrsti objekta za 2019. godinu.

Tablica 2. Prosječna godišnja popunjenost smještajnih objekata Brodsko – posavske županije prema vrsti objekta za 2019. godinu

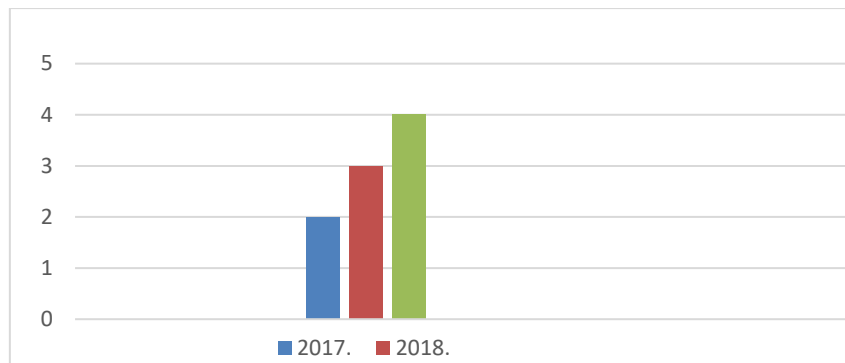
Objekt Vrsta objekta	Broj kreveta	Broj noćenja	Prosječna popunjenost po krevetu
Hoteli	521	32.849	17,27%
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	30	1.183	10,80%
Objekti u domaćinstvu	233	11.157	13,12%
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	733	19.243	7,19%
Ukupno	1.517	64.432	11,61%

Izvor: Autor rada prema podacima Izvješća o radu Turističke zajednice Brodsko – posavske županije za 2019. godinu, URL : <https://www.tzbpz.hr/images/dokumenti/2020/IZVJEE-O-RADU-2019-FINAL.pdf> (pristupljeno 24.12.2020.)

Smještajni objekti na području Brodsko – posavske županije broje ukupno 1.517 kreveta. Broj noćenja koji je ostvaren u 2019. godini prema podacima turističke zajednice grada Slavonskog Broda iznosi 64.432.

Grafikon 1 prikazuje usporedbu dolazaka turista u Brodsko – posavsku županiju u razdoblju od 2017. do 2019. godine.

Grafikon 1. Usporedba dolazaka turista u Brodsko – posavsku županiju u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Autor rada prema podacima Izvješća o radu Turističke zajednice Brodsko – posavske županije za 2019. godinu, URL : <https://www.tzbpz.hr/images/dokumenti/2020/IZVJEE-O-RADU-2019-FINAL.pdf> (pristupljeno 24.12.2020.)

Ukupan broj dolazaka u 2019. godini u Brodsko – posavsku županiju iznosio je 37.836, dok je u 2017. godini u Županiju pristiglo ukupno 28.851 turista, a u 2018. godini njih 35.145. Broj ostvarenih dolazaka turista na područje Brodsko – posavske županije u promatranom trogodišnjem razdoblju rastao po prosječnoj stopi od 14,8% godišnje. Ako se uzme u obzir struktura turista, najveći broj dolazaka ostvaruju inozemni turisti, dok najviše noćenja ostvaruju tuzemni turisti.

3.4. Promocija ruralnog turizma Brodsko-posavske županije

Temeljnu ulogu u promociji ruralnog turizma Brodsko-posavske županije ima TZ Brodsko-posavske županije. Prema Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma te Statutu TZ Brodsko – posavske županije temeljne zadaće ove Turističke zajednice su :

1. promocija turističke destinacije na razini Županije,
2. sudjelovanje i provođenje programa i akcije Hrvatske turističke zajednice od zajedničkog interesa za sve subjekte u turizmu,
3. podizanje razine kvalitete turističke ponude Republike Hrvatske,
4. izrada strategije razvoja turizma na nivou Županije,
5. promocija turističke ponude Županije u zemlji i inozemstvu u koordinaciji sa Hrvatskom turističkom zajednicom,

6. koordinacija djelovanja i nadzora nad izvršavanjem ciljeva i zadaća turističkih zajednica općina i gradova Županije i drugo.⁵⁰

Službena internetska stranica turističke zajednice Brodsko-posavske županije omogućuje svim posjetiteljima da pristupe svim relevantnim informacijama o Županiji, raspoloživim smještajnim kapacitetima, gastronomskoj ponudi Županije i slično. Svi su sadržaji visokokvalitetni i informativni te objedinjeni na pregledan i jednostavan način.

U promotivnim aktivnostima ruralnog turizma Brodsko – posavske županije sudjeluju i turističke agencije koje svojim internetskim platformama promiču aktivni odmor na ruralnom prostoru te tako privlače sve više turista koji svoje slobodno vrijeme odlučuju provesti na ruralnim gospodarstvima Županije. Turističke agencije kreiraju paket-aranžmane orijentirane na postojeće ruralnu turističku ponudu ove Županije čime pomoću različitih prodajnih kanala promoviraju ruralni turizam na inozemnom i tuzemnom turističkom tržištu.

⁵⁰Statut Turističke zajednice Brodsko-posavske županije (Narodne novine br. 48/20)

3.6.SWOT analiza

SWOT analiza (analiza okruženja) uključuje istraživanje svih važnih karakteristika vanjskog i unutarnjeg okruženja, a temeljni je cilj identifikacija strateških čimbenika koji određuju budući razvoj ruralnog turizma. Tablica 3 prikazuje SWOT analizu Brodsko – posavske županije kroz snage, slabosti, prilike i prijetnje Županije što je važno pravovremeno identificirati u svrhu budućeg razvoja ruralnog turizma te drugih specifičnih oblika turizma ovog područja.

Tablica 3. SWOT analiza ruralnog turizma Brodsko-posavske županije

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Sava i njena obala• kulturno – povijesne znamenitosti• povoljan geoprometni položaj Županije (europski koridori X i V-c)• turistički potencijal slavnih osoba• brojnost kulturnih događanja,• raznolikost izletničkih ponuda• interesantni lokaliteti u neposrednom okruženju,• kreirane tematske rute za šire područje,• mogućnost bavljenja raznim sportsko – rekreativnim aktivnostima	<ul style="list-style-type: none">• nedovoljna valorizacija rijeke Save u turističke svrhe• neadekvatna interpretacija turističkih atrakcija• nedostatak turističkih inovacija• nedostatak cjelovitog lanca vrijednosti
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">• ponuda različitih, međusobno komplementarnih turističkih iskustava• razvoj specifičnih oblika turizma• ulaganja u postojeću turističku infrastrukturu i izgradnja nove• suradnja lokalnih dionika	<ul style="list-style-type: none">• arginalizacija tradicijskih lokalnih kulturno-zabavnih događanja i manifestacija• devastacija i zapuštanje resursno - atrakcijske osnove• nedostatna promocija destinacije• nedostatna valorizacija prirodnih i antropogenih resursa područja• zagađenje rijeke Save

Izvor: Izrada autora (29.12.2020.)

Iz tablice 3 je vidljivo kako su najveće snage ruralnog turizma Brodsko – posavske županije Sava i njena obala, kulturno – povijesne znamenitosti te povoljan geoprometni položaj Županije, dok su najveće slabosti nedovoljna valorizacija rijeke Save u turističke svrhe te neadekvatna interpretacija turističkih atrakcija. Najveće prilike ruralnog turizma Brodsko –

posavske županije su ponuda različitih, međusobno komplementarnih turističkih iskustava, razvoj specifičnih oblika turizma te ulaganja u turističku infrastrukturu i suradnja lokalnih dionika, dok su najveće prijetnje marginalizacija tradicijskih lokalnih kulturno – zabavnih događanja i manifestacija, devastacija i zapuštanje resursno – atrakcijske osnove te nedostatna promocija destinacije i nedostatna valorizacija prirodnih i antropogenih resursa područja te zagađenje rijeke Save.

4. SMJERNICE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA BRODSKO – POSAVSKE ŽUPANIJE U BUDUĆNOSTI

Ruralni turizam predstavlja znatan potencijal za gospodarski i turistički razvoj Brodsko – posavske županije te stvara predispozicije za razvoj drugih specifičnih oblika turizma usko vezanih uz ruralni turizam što omogućuje izgradnju i razvoj imidža te prepoznatljivosti Brodsko – posavske županije na tuzemnom i inozemnom turističkom tržištu.

Vizija razvoja ruralnog turizma Brodsko-posavske županije temelji se na očekivanom izgledu ovog područja u budućnosti čemu teže različiti interesi pojedinaca, posredno i neposredno uključenih u razvoj turizma. Dobra vizija predstavlja tenziju između postojećeg i poželjnog stanja što predstavlja izazovnu, ali i ostvarivu projekciju u budućnosti.

Vizija razvoja ruralnog turizma odgovara na sljedeća tri pitanja :

1. kakav turizam želimo razvijati,
2. na koja ćemo se geografska tržišta usredotočiti,
3. kako ćemo se razlikovati od drugih konkurentskih destinacija?

Najvažniji preduvjet budućeg gospodarskog i turističkom razvoja Brodsko - posavske županije je osiguravanje dugoročne održivosti u svim aspektima razvoja (ekološkim, društvenim i ekonomskim). Razvoj ruralnog turizma u budućnosti trebao bi biti usmjeren ka implementaciji adekvatnog modela upravljanja društvenim i ekonomskim razvojem te pravovremenom i kvalitetnom operacionalizacijom na svim razinama.

Nužna je suradnja svih gospodarskih subjekata s drugim segmentima i interesnim skupinama ruralnog turizma regionalne zajednice. Kako bi se navedeno ostvarilo, nužna su stalna ulaganja u očuvanje prirodnih i antropogenih turističkih resursa karakterističnih za Brodsko – posavsku županiju kako bi se u konačnici povećao životni standard lokalnog stanovništva, povećala konkurentnost stvorenog ruralnog turističkog proizvoda te ostvario gospodarski boljitak cijele regije.

Za rast i razvoj postojećih smještajnih kapaciteta na ruralnom području Županije važna je edukacija i podizanje svijesti lokalnog stanovništva o prednostima i mogućnostima koje ruralni turizam nudi te direktno uključivanje stanovništva u ruralni turizam. Posebna se pažnja treba posvetiti razvoju kvalitetne poljoprivrede te očuvanju autohtonih vrijednosti ruralnog

područja ove Županije. Kako bi se stvorile mogućnosti kreiranja novog turističkog proizvoda, potrebna je i obnova zapuštenih kulturno – povijesnih vrijednosti. Za razvoj turizma općenito, pa i za razvoj ruralnog turizma vrlo je važna kvalitetna prometna infrastruktura koja omogućuje relativno laku pristupačnost određenoj turističkoj destinaciji, a važne su također i promotivne aktivnosti koje bi poticale turiste na putovanje u Brodsko – posavsku županiju.

Nužno je da turistički proizvodi budu temeljeni na prednostima geoprometnog položaja te specifičnoj resursno-atraksijskoj osnovi Županije, a posebice Slavenskog Broda kao njenog središta te na rastućem potencijalu sve većeg broja kulturnih događanja i manifestacija. Trenutna turistička ponuda Brodsko – posavske županije sa svim svojim nedostacima, poticajima, promotivnim aktivnostima te načinom upravljanja turizmom još uvijek ne omogućava ozbiljan razvoj ruralnog turizma na području ove Županije.

5. ZAKLJUČAK

Ruralni turizam predstavlja specifični oblik turizma koji podrazumijeva mnogobrojne aktivnosti te specifične oblike turizma koji se razvijaju na ruralnom prostoru te su povezani sa ruralnim turizmom. Ruralni se turizam realizira u okviru prirodnih i kulturnih resursa. Turisti ruralnog prostora teže te zahtijevaju upoznavanje lokalne kulture i tradicijskih vrijednosti domaćina. Razvoj ruralnog turizma temelji se na održivom razvoju koji podrazumijeva razvoj turizma uz strogo poštivanje te očuvanje prostora i njegovih prirodnih i antropogenih specifičnosti za buduće generacije. Brodsko-posavska županija ima vrlo povoljan geoprometni položaj, bogatu kulturno – povijesnu baštinu, brojne prirodne i antropogene resurse što je čini jedinstvenom na području Republike Hrvatske te pruža velike mogućnosti za razvoj ruralnog turizma. Usprkos navedenom, ruralni turizam Brodsko-posavske županije još uvijek se nalazi u povojima, što je velikim dijelom posljedica usmjerenosti hrvatskog turizma na maritimne prostore te desetljetnog stavljanja ruralnog prostora i obiteljskih seljačkih gospodarstava u *drugi plan*, što je temeljni problem i drugih županija Republike Hrvatske. Suvremeno globalno turističko tržište je izrazito dinamično i konkurentno te je za opstanak nužno kontinuirano praćenje suvremenih turističkih trendova. Brodsko-posavska županija ima sve potrebne preduvjete za razvoj ruralnog turizma kao i drugih specifičnih oblika turizma, no za daljnji razvoj ruralnog turizma nužno je usredotočiti se na razvoj postojeće turističke ponude te uvođenje inovacija što predstavlja temelj za razvoj ruralnog turizma u nadolazećim godinama, ali i gospodarski boljitak ove Županije kao i cijele Republike Hrvatske kroz rast bruto domaćeg proizvoda i zaposlenosti, poticaje ulaganja investitora i te valorizaciju jedinstvenog lokalnog potencijala ovog područja.

POPIS LITERATURE

Knjige i članci

1. Baćac, R.: *Priručnik za bavljenje seoskim turizmom; Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja*, Tiskara Zelina d.d., Zagreb, 2011.
2. Bilen, M.: *Turizam i prostor*, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006.
3. Demonja, D.; Ružić, P.: *Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*, Merdijani, Zagreb, 2010.
4. Jafari. I., ur. : *Encyclopedia of Tourism*. London, New York, Routledge, 2000.
5. Krajnović, A. i sur. : *Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice*, Oeconomica Jadertina, 1/2011, str. 30-45
6. Kušen, E.: *Ruralni turizam - definicije i nazivlje*. Predavanje. Knjiga sažetaka programa Antropologija turizma Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007.
7. Kušen, E. : *Terminologija ruralnog turizma*, Zbornik radova 1. hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem »Perspektive razvoja ruralnog turizma, Hvar, 17. - 21. listopada 2007., Hrvatski farmer d.d., Zagreb, 2010.
8. Lončarić, B. : *Marketing u turizmu regije Slavonije i Baranje*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2012.
9. Petračić, M. : *Poduzetnički projekti u održivom razvoju ruralnog turizma*, doktorska disertacija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilište u Rijeci, Opatija, 2018.
10. Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (Narodne novine br. 5/08)
11. Ružić, P.: *Ruralni turizam*, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2009.
12. Statut Turističke zajednice Brodsko-posavske županije (Narodne novine br. 48/20)
13. Tomčić, Z. i sur. : *Strategija razvoja ruralnog turizma u Brodsko posavskoj županiji, (projekt)*, Veleučilište u Slavonskom Brodu, Slavonski Brod, Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč, Visoka poslovna škola s p. j., Višnjan, Adria Bonus d.o.o., Poreč, 2012.
14. Tomljenović R.: *Kulturni turizam*, Hrvatski turizam, Institut za turizam, Zagreb, 2006.
15. Zakon o obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (Narodne novine br. 29/18)
16. Wagner, D.: *Ekoturizam*, Zbornik radova Razvoj ruralnog turizma, Hrvatski farmer, Zagreb, 1995.

Internet

1. Council of Europe. Council of Europe Web Archives. Rural Tourism, URL: <http://www.archive-it.org/public/search> (pristupljeno 05.12.2020.)
2. Rural Development in the European Union - Statistical and Economic Information Report 2006, Chapter 1 - Introduction, page 3, Box 1: OECD methodology to define in rural areas. URL: http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/rurde_2006/RD_Report_2006_Chapter1.pdf. (pristupljeno 07.12.2020.)
3. Državni zavod za statistiku, URL : <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 17.12.2020.)
4. Turistička zajednica Brodsko – posavske županije, URL : <https://www.tzbpz.hr/> (pristupljeno 20.12.2020.)
5. Izvješće o radu turističke zajednice Brodsko-posavske županije za 2019. godinu, URL : <https://www.tzbpz.hr/images/dokumenti/2020/IZVJEE-O-RADU-2019-FINAL.pdf> (pristupljeno 24.12.2020.)
6. Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997) Zagreb, URL: <http://www.mzopu.hr/default.aspx?id=3662> (pristupljeno 24.12.2020.)
7. Strateški marketinški plan turizma Slavonije s planom brendiranja za razdoblje 2019.-2025., URL: <https://www.tzbpz.hr/images/dokumenti/2020/Finalano-SRT-SL-2020.pdf> (pristupljeno 26.12.2020.)
8. Županijska razvojna strategija Brodsko-posavske županije do 2020. godine, URL : http://www.bpz.hr/_Data/Files/1811081019332.pdf (pristupljeno 26.12.2020.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1. Geografski položaj Brodsko – posavske županije u Republici Hrvatskoj.....	12
Slika 2. Park prirode Lonjsko polje	16
Slika 3. Ribnjak Jelas.....	17
Slika 4. Eko odredište Bara Dvorina.....	18
Slika 5. Ljeskove vode.....	19
Slika 6. Sportsko – rekreativni centar Poloj.....	20
Slika 7. Brodska tvrđava	22
Slika 8. Franjevački samostan.....	23
Slika 9. Ugostiteljski kompleks Kuća dida Tunje.....	24
Slika 10. Ugostiteljsko – smještajni objekt i ergela Ranč Ramarin.....	25
Slika 11. Gospodarstvo Paljevine	26

Popis tablica

Tablica 1. Broj stanovnika Brodsko – posavske županije po gradovima i općinama (2011.).	13
Tablica 2. Prosječna godišnja popunjenost smještajnih objekata Brodsko – posavske županije prema vrsti objekta za 2019. godinu	29
Tablica 3. SWOT analiza	31

Popis grafikona

Grafikon 1. Usporedba dolazaka turista u Brodsko – posavsku županiju u razdoblju od 2017. do 2019. godine.....	30
---	----